

Etnološka biblioteka

Knjiga 73

Urednik

Miroslav Niškanović

Recenzenti

Prof. dr Saša Nedeljković

Prof. dr Ljiljana Gavrilović

*Recenzentska komisija za etnologiju i antripologiju
Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu*

Prof. dr Ivan Kovačević, prof. dr Vesna Vučinić,
dr Mladena Prelić, viši naučni saradnik

Uređivački odbor

Prof. dr Mirjana Prošić-Dvornić (Northwood University Midland, SAD), prof. dr Ivan Kovačević (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu), prof. dr Dušan Drljača, Beograd, prof. dr Mladen Šukalo (Filološki fakultet Univerziteta u Banjaluci, RS, BiH), prof. dr Bojan Žikić (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu), dr Petko Hristov (Etnografski institut s Muzej, BAN, Sofija, Bugarska), dr Mladena Prelić (Etnografski institut SANU, Beograd), dr Miroslava Lukić-Krstanović (Etnografski institut SANU, Beograd), prof. dr Dimitrije O. Golemović (Fakultet muzičke umetnosti, Beograd), dr Srđan Katić (Istorijski institut, Beograd), dr Aleksandar Krel (Etnografski institut SANU, Beograd).

Štampanje publikacije finansirano je iz sredstava Ministarstva
kulture i informisanja Republike Srbije

**URBANI KULTURNI IDENTITETI
I RELIGIOZNOST U
SAVREMENOM KONTEKSTU**

Tematski zbornik

**Uredio
Danijel Sinani**



**Beograd
2013**

Urbani kulturni identiteti i religioznost u savremenom kontekstu

Etnologija i antropologija su dugo i često povezivane s proučavanjem tradicionalnih i seoskih kultura - u slučaju prve, ili plemenskih i egzotičnih kultura - u slučaju druge (ko)discipline. Međutim, nova srpska antropologija je često izlazila iz pomenutih okvira, a samo letimičan pogled na domaće etnološko/antropološke kurikulume u poslednje dve decenije, pokazaće da istraživanje i proučavanje tradicionalne kulture konstantno gubi korak za "savremenim" temama i fenomenima. Prethodno rečeno je još jasnije kada se ima u vidu činjenica da je antropologija inicijalno formulisana upravo kao nauka o Drugima. Dok su antropolozi kolonijalnih sila svoje Druge pronalazili na udaljenim novoosvojenim prostorima, u kontinentalnoj Evropi je drugost istraživana na mnogo dostupnijem i poznatijem terenu – u okviru sopstvenih tradicijskih "društava" i seoskih kultura. Nestajanjem elemenata koji su takvu drugost činile bitno različitom od gradskog života, te kontinuiranim migracijama na relaciji selo – grad, istraživački fokus etnologa i antropologa se izmešta u novo okruženje. Na svojevrsan na-

čin, ruralno je, dakle, ustupilo mesto urbanom u mnogim segmentima antropoloških istraživanja, ali, paradoksalno, i pored konstatovanog stanja stvari, proučavanjima urbanih kulturnih identiteta u domaćoj etnologiji i antropologiji nije se pristupalo sistematski, niti postoje publikacije u kojima bi bili objedinjeni rezultati do kojih se u razmatranju fragmenata navedenih fenomena došlo.

Ovaj zbornik predstavlja kompilaciju nekoliko različitih studija slučaja, koje za temu imaju urbane kulturne identitete i religioznost u savremenom okruženju i, iako se njime u domaću nauku ne uvode sistematska proučavanja ove oblasti, njegov značaj leži pre svega u činjenici da on donosi sveža promišljanja starih i novih problema, uvodi u polje istraživanja nove tematske oblasti i nagoveštava u kojim sve pravcima može da bude angažovana antropološka misao.

Tako, u uvodnoj studiji *Neki problemi proučavanja identiteta u Srbiji*, Ivan Kovačević i Vladimira Ilić razmatraju probleme na koje se može naići prilikom proučavanja savremenih kulturnih identiteta, bilo da se radi o njihovim etničkim, rodnim, regionalnim, lokalnim, grupnim ili individualnim parametrima. Bojan Žikić i Marija Ristivojević se u tekstu *Beograd kao kulturni simbol: mogući temat etnološkog i antropološkog proučavanja u okviru pokušaja formulisanja predloga za Beogradske studije*, zalažu za formiranje multidisciplinarnih, akademskih beogradskih studija, u okviru kojih bi etnološko-antropološka problemska posebnost trebalo da bude sadržana u proučavanju korišćenja Beograda u smislu kulturnog simbola u kulturnoj komunikaciji, te proučavanju kulturnih identiteta nastalih

upotrebom ovog kulturnog simbola. U tekstu *O (ne)mogućnosti zaštite religijskih koncepata i praksi kao nematerijalne kulturne baštine u kontekstu pridruživanja Republike Srbije Evropskoj uniji*, Miloš Milenković, imajući u vidu pojedina rešenja kojima se pribeglo u Zakonu o crkvama i verskim zajednicama, ukazuje na rizik suočavanja sa spornim situacijama prilikom definisanja "pripadnosti" kulturnog nasleđa, u kontekstu procesa pristupanja Evropskoj uniji, te predlaže model kojim bi se predupredili problemi prilikom dalje izrade regulative u vezi sa zaštitom kulturnog nasleđa. Ljubica Milosavljević i Marko Pišev, u radu *Prilog proučavanju urbanog kulturnog nasleđa putem dekonstruisanja procesa konstruisanja starosti kao društvenog problema u Srbiji: preliminarna razmatranja* dekonstruišu proces konstruisanja starosti kao društvenog problema u Srbiji sredinom 19. veka, koji je zavisio od društvenih kretanja u gradu kao mestu u kojem je starost počela da se razvija na drugačiji način od one starosti koja je pripadala seoskoj sredini i u kojoj je bila samo lični ili porodični problem. U tekstu *Predstave o rokenrolu kao urbanom kulturnom nasleđu*, Marija Ristivojević i Bojan Žikić analiziraju specifičnosti lokalnih poimanja rokenrola i urbanosti na primeru novog talasa osamdesetih godina dvadesetog veka u Beogradu. U radu pod nazivom *Mesta straha: tretman urbanih fenomena u modernoj horor prozi – antropološka perspektiva*, Marko Pišev i Ljubica Milosavljević analizirajući fenomene vezane za gradski prostor kao mesto odvijanja "urbanog horora", na primeru tri moderne horor pripovetke i primenom strukturalno-semiotičkog metoda,

pokušavaju da proniknu u strukture smeštene u zaleđu kulturnih predstava koje metropolu mogu da učine mestom i izvoris̄tem zla. Ana Banić Grubišić u tekstu *Slika grada u filmovima postapokalipse*, na osnovu popularnih kinematografskih predstava o gradu budućnosti, opisuje dva najčešća tipa grada budućnosti nakon apokalipse – futuristički grad napredne tehnologije i mali grad nazadne tehnologije i razmatra odnos prema gradu i gradskom životu uopšte. Ivana Gačanović u radu pod nazivom *O decentriranju navijačkih identiteta: ima li romantike u navijanju?* pažnju usmerava na identifikacione markere koji se koriste prilikom formiranja demarkacionih linija između svoje i sebi suprotstavljenje navijačke grupe, na specifičan način delimičnog izdvajanja iz sopstvene grupe, kao i na reverzibilni proces međudejstva kreiranja ličnog identiteta i navijačkih praksi. U tekstu *Religija i emocije: mogući pravci izučavanja*, Vladimira Ilić i Mladen Stajić se bave emocijama u religijskom kontekstu - pored ostalog, uticajem religije na emocije putem pobuđivanja, regulacije i upotebe emocija, te postavljaju pitanje svetih emocija kao posebne kategorije emocija i relativizuju hrišćanski oblikovane koncepte samokontrole i poniznosti kao ljudskih vrlina. Nina Kulenović i Danijel Sinani u radu *Altrernativni religijski identiteti: Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana – opšti podaci i struktura organizacije* razmatraju opšte podatke vezane za osnivanje, učenja i verske prakse Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, kao i strukturu njene organizacije i njenog sveštenstva. Na kraju, u tekstu pod nazivom *Kratka istorija Crkve Isusa Hrista SPD u svetu i na prostoru bivše Jugoslavi-*

je, Mladen Stajić i Nina Kulenović predstavljaju istorijat Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, počev od otkrovenja Džozefa Smita, prateći delovanje osnivača i najznačajnijih predsednika, kao i pojedine promene u njenoj religijskoj dogmi i praksi. U tekstu su predstavljeni i najznačajniji događaji u razvoju organizacije na prostoru bivše Jugoslavije, kao i njena struktura u Srbiji danas.

Svi radovi u ovom zborniku nastali su kao rezultat istraživanja na projektima: *Urbano kulturno nasleđe i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju* Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, *Antropološko proučavanje Srbije – od kulturnog nasleđa do modernog društva* (177035), *Identitetske politike Evropske unije: prilagođavanje i primena u Republici Srbiji* (177017) i *Трансформација културних идентитета у савременој Србији у Европска унија* (177018) Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Na samom kraju predgovora, iskoristiću priliku i prostor koji mi je na raspolaganju da se zahvalim Ministarstvu kulture i informisanja na podršci koju je pružilo u realizaciji ovih istraživanja, svim učesnicima projekta i autorima koji su doprineli kvalitetu ovog izdanja, kao i Nini Kulenović i Mladenu Stajiću na svesrdnoj pomoći prilikom pripreme zbornika, te našem izdavaču - Srpskom genealoškom centru i kolegi Miroslavu Niškanoviću.

Danijel Sinani

Nina Kulenović
Institut za etnologiju i
antropologiju
Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu
nina.kulenovic@f.bg.ac.rs

Danijel Sinani
Odeljenje za etnologiju i
antropologiju
Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu
dsinani@f.bg.ac.rs

Alternativni religijski identiteti: Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana – opšti podaci i struktura organizacije¹

Apstrakt: U tekstu se predstavljaju rezultati istraživanja na projektu Ministarstva kulture i informisanja: *Urbani kulturni identiteti i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju*, kao i projekata Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja: *Antropološko proučavanje Srbije – od kulturnog nasleđa do modernog društva* i *Transformacija kulturnih identiteta u savremenoj Srbiji i EU*. Prva religijska zajednica s kojom je sprovedeno terensko istraživanje, kao i niz intervjuva, jeste Crkva

¹ Rad je rezultat istraživanja na projektima: "Urbano kulturno nasleđe i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju" Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, "Transformacija kulturnih identiteta u savremenoj Srbiji i EU" i "Antropološko proučavanje Srbije – od kulturnog nasleđa do modernog društva" (177035) Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Isusa Hrista svetaca poslednjih dana (CIHSPD), čiji su članovi u javnosti nešto poznatiji kao mormoni. Razmatraju se opšti podaci vezani za osnivanje, učenje i praksu Crkve, kao i struktura organizacije i sveštenstva. Tekst je deo uvodne etnografije koja će biti predmet višestrukih analiza u narednim radovima.

Ključne reči: CIHSPD, alternativne religije i religioznost, savremeni kontekst i okruženje, osnovna učenja, struktura i organizacija

Uvod

U nekoliko prethodnih tekstova bilo je govora o niskom nivou proučenosti religijskih zajednica i religioznosti (naročito onih koje najčešće nazivamo novim i/ili alternativnim) u savremenom trenutku u Srbiji. Upravo se stoga zadatak postavljen u okviru projekta *Urbani kulturni identiteti i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju*, koji se sprovodi pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i informisanja, odnosi na mapiranje različitih i međusobno alternativnih oblika religioznosti u Srbiji, odnosno na utvrđivanje činjeničnog stanja na terenu kada je dati aspekt života naših sunarodnika u pitanju. Naime, u Srbiji se danas ne raspolaze mnogim podacima koji su od vitalnog značaja za razumevanje fenomena novih i alternativnih religija, pa često čak ni osnovnim podacima o brojnim religijskim zajednicama koje postoje na teritoriji naše zemlje. Razloga za ovakvo stanje je više, a o nekima od njih smo već pisali (Sinani 2010, Stajić i Sinani 2011, Sinani, Kulenović i Stajić 2012). Naravno, jedan od najznačajnijih razloga leži u

činjenici što su u dosadašnjim istraživačkim delatnostima, pre svega u okviru za nas najbitnije, antropološke zajednice, izostala obimnija i sistematska empirijska istraživanja ovog pitanja koja bi obezbedila relevantnu etnografsku građu. Veoma je slična situacija i sa istraživanjima koja su sprovedena iz perspektive drugih društveno-humanističkih nauka.

Imajući u vidu prethodno rečeno, namera pokrenutog projekta jeste prikupljanje informacija o svim parametrima religijskog života naših sugrađana koji pripadaju zajednicama izvan religijskog "mejnstrima" u Srbiji. U tom smislu, ovim istraživanjem biće obuhvaćeni aspekti koji se odnose na status religijskih zajednica, njihovu "vidljivost" ili "nevidljivost" u očima javnosti i državnih institucija, potom aspekti koji se tiču infrastrukture koja je ovim organizacijama na raspolaganju, kao i načina na koji uspevaju ili ne uspevaju da obavljaju svoju versku delatnost. Od posebne važnosti biće osvetljavanje stanovišta samih pripadnika alternativnih religijskih zajednica, iz čije bi perspektive bila sagledana njihova struktura i organizacija, učenja i religijska praksa, njihov odnos prema drugim vidovima religioznosti i obratno. Posmatrano iz antropološkog ugla, biće posebno značajno ispitati na koje sve načine pripadnost određenoj religijskoj ideji uobličava svakodnevni život naših ispitanika, kao i to da li se i kako prave kompromisi sa sopstvenom pripadnošću određenom kulturnom kontekstu, ali i sa užim i širim okruženjem.

Osnovno pitanje na koje se nastoji pružiti odgovor(i) jeste – šta, zapravo, "znači" biti pripadnik neke alternativne religijske zajednice u Srbiji danas?

Religijske zajednice će u ovom istraživanju biti sagledane kroz prizmu modela alternativnih religijskih koncepata, te će se stoga, osim poštovanja kvantitativnog aspekta koji se odnosi na brojnost, tradiciju i moć posmatranih organizacija i institucija, prednost dati kvalitativnom aspektu – odnosno idejnom sistemu, učenjima i religijskoj praksi – koji bi omogućio sagledavanje alternativnih religija kao međusobno ravnopravnih i konkurentnih (cf. Chryssides 1999; Melton 1999; Saliba 2003; Sinani 2009). Sami pojmovi religije i religioznosti biće vrlo široko koncipirani i podrazumevaće svaki oblik religioznog ili filozofskog pogleda na svet (kao i prateće religijske prakse) koji pojedincu pomaže da konceptualizuje svet koji ga okružuje, koji mu nudi odgovore na ključna životna i kosmološka pitanja i pruža mu određene vrste rituala životnog ciklusa i osoben moralni ili etički kodeks (Barker 2004).

Kako je već nekoliko puta naglašeno, jedno od retkih pravila koja se mogu uočiti prilikom proučavanja alternativnih i novih religija jeste to da je svaki pokušaj generalizacije praktično osuđen na propast. Isto važi i za predviđanje trenda razvoja religijskih pokreta i religioznosti uopšte u savremenom kontekstu i okruženju. Tako su, na primer, u akademskoj zajednici često uznošena predviđanja i očekivanja da će najčešći izbor potencijalnih poklonika biti različiti oblici individualne religioznosti i, u skladu s tim, brojni različiti pokreti za samopomoć i samoostvarenje u modernom, industrijalizovanom, potrošačkom društvu, koji često ne podrazumevaju crkvenu organizaciju niti organizovano članstvo, te se neretko nazivaju "duhovnostima" (cf. Heelas

1991). Medjutim, mnoga istraživanja pokazuju da upravo dobro organizovane, čvrsto strukturisane religije – koje nude snažno osećanje zajedništva i pripadništva, kao što su to pentekostalni ili harizmatski pokreti, te Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana – beleže najveći porast članstva i organizacije u svetu. Imajući u vidu činjenicu da je težište istraživanja stavljeno na religioznost u savremenom kontekstu, upravo će Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana (u daljem tekstu CIHSPD), poznatija pod nazivom Mormonska crkva ili, jednostavno – mormoni, biti predmet ove i nekoliko narednih studija. U ovom tekstu biće predstavljen deo uvodne etnografije koja se tiče osnovnih podataka o Crkvi, njenoj strukturi i organizaciji.

Osnovni podaci o CISHPD

Tokom 150 godina od svojih početaka, mormoni su doživeli najbrži rast od svih novih religija u američkoj istoriji. I odista, na pragu su da postanu prva velika religija koja se pojavila otkad je prorok Muhammed izjahao iz pustinje (dok su Mormoni snagu stekli jašući natrag u pustinju).

Rodni Stark (Stark 1984, 19)

Ocenjujući mormonizam kao "novu svetsku religiju", ugledni američki sociolog religije Rodni Stark (Stark 1984) ustvrdio je da uspon mormonizma otvara gotovo laboratorijske mogućnosti za analitičko izdvajanje činilaca koji su zaslužni za (ne)uspeh novih religijskih pokreta. Da li je

mormonizam opravdano proglasiti laboratorijskim mišem za primenu (ili preispitivanje) teorijsko-metodološkog aparata studija novih religija biće predmet razmatranja u nekom od narednih radova. Da li će se pak opravdanom pokazati Starkova računica da će godine 2080. mormonizam na globalnom planu kvantitativno nadići "velike" svetske religije poput "tradicionalnog" hrišćanstva, islama ili hinduizma (ibid. 23), vreme će pokazati. Međutim, ono što je vreme već svakako pokazalo jeste to da mormonizam, otoliko ga je 1830. godine zasnovalo šest članova, danas predstavlja ne samo najbrojniju američku samoniklu religiju već i religiju čije sledbeništvo broji oko 14 miliona članova na svetskom nivou,² pri čemu više od polovine

² Vođstvo Crkve je u oktobru 2013. godine tvrdilo da ima 15 miliona sledbenika <http://www.Mormonnewsroom.org/article/15-million-member-milestone-announced-at-churchs-general-conference> [pristupljeno: 1.12.2013]. U vreme kada je Džozef Smit mlađi – prvi prorok i osnivač CIHSPD – ubijen 1844. godine, broj sledbenika iznosio je oko 26 hiljada. Kada je Smitov naslednik, Brigam Jang, umro 1877. godine, broj pripadnika je već bio narastao na 115 hiljada. Godine 1963, sledbeništvo je činilo 2 miliona ljudi, da bi se tokom iduće decenije udvostručilo, te je 1979. iznosilo 4 miliona. Godine 1991, Crkva je okupljala 8 miliona ljudi, da bi početkom XXI veka, zahvaljujući pre svega širenju u zemljama Južne Amerike, mormona bilo 11 miliona (Davies 2003, 8). Godine 1997. zabeleženo je da se u SAD mormonima godišnje priklanja 300 hiljada članova preobraćenjem i oko 75 hiljada dece krštenjem (Martin 1997, 68). Nešto manja skupina u poređenju sa CIHSPD jeste Reogranizovana crkva Isusa Hrista

tog broja živi izvan matične zemlje, Sjedinjenih Američkih Država.³

*

Osnovna načela naše religije koja se tiču Isusa Hrista jesu svedočanstvo apostola i proroka da je on umro, da je sahranjen i da je trećega dana ponovo ustao i uzneo se na nebo, a sve ostalo što se odnosi na našu religiju samo je dodatak tome.

Džozef Smit

Uprkos mnogobrojnim i često međusobno sasvim oprečnim nastojanjima da se mormonizam bliže odredi (vid. npr. Stark & Nielson 2005, 5-6), za potrebe ovog rada mormonizam je dovoljno uopšteno označiti kao obnoviteljski, adventistički i hilijastički religijski pokret (Partridž 2005, 32-33). Sledbenici CIHSPD sebe vide kao "svece"

svetaca poslednjih dana (2001. godine preimenovana u Hristovu zajednicu), koja broji oko 250 hiljada članova u 50 zemalja sveta (Bushman 2008, 1). Budući da će predmet ovog rada biti isključivo CISHPD, za različite struje u okviru mormonizma vid. više u npr. Melton 2009, 644-660.

³ Godine 2005, mormoni su živeli u Kanadi (160.743), Meksiku (918.975), na Karibima (122.182), u Centralnoj Americi (488.830), Južnoj Americi (2.640.234), Evropi (417.056), Aziji (791.752), Africi (171.123) i na južnom Pacifiku (373.025) (Stark and Nielsen 2005, 11-12).

poslednjih dana⁴ čiji je zadatak obnavljanje službe koju su započeli Isus Hristos i njegovi apostoli u osvit hrišćanstva. Naime, prema mormonskom verovanju, nakon smrti Hristovih apostola, nastupilo je doba poznato kao Velika apostaza, obeleženo viševekovnim odstupanjem od jevanđeoskih istina kojima je podučavao Hristos: neovlašćenim izmenama u jevanđelju, crkvenoj organizaciji i obrednoj praksi, u izvorno učenje se uvlačilo sve više grešaka, te je Bog sa zemlje povukao apostolski autoritet i ključeve sveštenstva.⁵ U doba Velike apostaze zasnovane su mnoge crkve, ali nijedna

⁴ Godine 1838, Džozef Smit je primio otkrovenje da Crkvu treba nazvati Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana ("jer tako će se crkva moja nazvati u posljednje dana, to jest, Crkva Isusa Krista Svetaca poslednjih dana", N i S 115:4). Na ovom mestu nužno je napomenuti da se naziv "sveci poslednjih dana" tumači tako što su pripadnici hrišćanske Crkve u apostolska vremena nazivani svetima (up. Dap 9:32; Efe 2:19; Fil 1:1), te su oni sveti negdašnjih dana, dok su pripadnici Crkve Isusa Hrista sveti potonjih dana.

⁵ Ključevi sveštenstva sobom nose moć i autoritet upravljanja Božjim delom na zemlji koji je neophodan za spasenje, poput krštenja i primanja Svetog Duha. Ključevi sveštenstva su potka sveštениčkog autoriteta u Crkvi, a potiču direktno od Isusa Hrista koji je, rukopoloživši svojih dvanaest apostola, apostolima predao vlast i autoritet sveštenstva. Oni (muškarci) koji danas imaju ključeve sveštenstva imaju i autoritet da nadgledaju i upravljaju crkvenim poslovima, o čemu će biti nešto više reči u narednim redovima. Ključeve sveštenstva danas drži predsednik Crkve, koji ih može deliti s drugim sveštenim vođama.

nije imala sveštenu moć da povede ljude putem istinskog znanja o Bogu Ocu i Isusu Hristu. Apostaza je trajala sve dok se Nebeski Otac i Njegov Sin nisu objavili Džozefu Smitu, započevajući time obnovu "punoće" jevanđelja.

Zvanično rođenje Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana smešta se u 1830. godinu, u Palmiru u državi Njujork. Ukoliko se nakratko osvrnemo na kontekst u kome se odigralo rođenje mormonizma, jasno je da je reč o dobu tzv. drugog Velikog buđenja, dobu obeleženom snažnim evangelističkim zanosom i duhovnim žarom, koje je omogućila relativna verska tolerancija rane Amerike. Država Njujork označena je kao "potpuno evangelizovana oblast" (engl. burned-over district),⁶ u kojoj je svaka od mnoštva crkava za sebe tvrdila da je upravo ona ta koja je pozvana da prenosi Božju istinu. Mladi Džozef Smit, prvi prorok i osnivač CIHSPD, bio je zbunjen, pitajući se koja od brojnih crkvi zaista poseduje autoritet da prenosi Božju istinu.⁷ Nizom otkrovenja, Džozefu Smitu je naloženo da se ne priklanja nijednoj od postojećih crkava budući da nijedna nije istinita.

⁶ Ova sintagma upućuje na "vatru" Svetog Duha kojom je data oblast bila zahvaćena tokom niza religijskih buđenja (Davies 2003, 11).

⁷ Sam Džozef Smit je zapisao sledeće: "Ali zbunjenost i razdor među različitim veroispovestima bili su toliko veliki [...] jer su učitelji religije različitih sekti shvatali jedne te iste odlomke pisma toliko različito da su uništavali svako poverenje da će se to pitanje rešiti pozivanjem na Bibliju. Naposletku dođoh do zaključka da moram ostati u mraku i zbunjenosti, ili moram postupiti kako Jakov upućuje, to jest, upitati Boga" (Naša baština 2005, 3).

Mormoni veruju da je kroz niz otkrovenja Džozefu Smitu,⁸ Bog obnovio učenja, praksu i uređenje prvobitne crkve, izgubljene tokom viševekovne Velike apostaze. Preko Džozefa Smita, Bog je obznanio Mormonovu knjigu, otkrio jevanđeoske istine, obnovio sveštenstvo i organizovao istinitu Crkvu Isusa Hrista. Sveštenečki autoritet i ključevi sveštenstva vraćeni su na zemlju. Osnivanjem CIHSPD utemeljena je "jedina istinita i živa Crkva na svem površju zemaljskomu" (N i S 1:30). Mormoni veruju da se time ostvarilo proročanstvo starozavetnog proroka Danila da će "Bog nebeski podignuti carstvo koje se do vijeka neće rasuti"⁹ i koje će "stajati do vijeka" (Dan 2:44). Kako bi se ispunio i deo Danilovog proročanstva koji govori da će carstvo "ispuni[ti] svu zemlju" (Dan 2:35), nužno je zemlju pripremiti za Hristov drugi dolazak, koji će uspostaviti njegovo hiljadugodišnje carstvo na zemlji (vid.

⁸ Članovi vere, prikazuju 13 osnovnih tačaka verovanja CIHSPD. Devetim članom vere se ističe da je Bog otkrio, danas otkriva i da će ubuduće nastaviti da otkriva važne istine koje se tiču Božjeg carstva. Verujući u tzv. "živo otkrovenje", pripadnici CIHSPD ne smatraju da je Božje obraćanje ljudima okončano Jevanđeljem. Džozef Smit se ne smatra poslednjim prorokom poput Muhameda, niti savršenim ili bezgrešnim čovekom koji bi imao ulogu idola – on je samo jedan od proroka koga nasleđuju mnogi drugi proroci koji, uz dvanaest apostola, upravljaju Crkvom kao "proroci, videoci i otkrivatelji", o čemu će biti nešto više reči kasnije.

⁹ Izvodi iz Svetog pisma citirani su prema izdanju Svetog pisma u prevodu Đure Daničića i Vuka Stef. Karadžića.

N i S 88:111-115).¹⁰ Otuda proističe i veliki značaj koji CIHSPD pripisuje *misionarskom radu*. Naime, prema mormonskom verovanju, Bog je misionarski rad proglasio njihovom dužnošću, te otud više od 50 hiljada misionara s punim radnim vremenom, o sopstvenom trošku, širi jevanđelje u oko 350 zemalja sveta.¹¹ Neoženjeni mladići od svoje osamnaeste godine kreću na dvogodišnju misiju, neudate devojke od devetnaeste kreću na jednoipogodišnju misiju, a ta se mogućnost daje i bračnim parovima koji, mahom po odlasku u penziju, kreću u misiju koja može trajati do dve godine.

Osim velikog značaja koji mormoni pripisuju misionarskom radu, valjalo bi naglasiti da se veliki značaj pridaje *sveštenstvu*, obnovljenom pošto su Džozef Smit i njegov pisar, Oliver Kauderi, 1829. godine primili ključeve sveštenstva, izgubljene u doba Velike apostaze. Naime, uprkos tome što u CIHSPD ne postoji profesionalno sveštenstvo, u mormonskoj verskoj i obrednoj praksi sveštenstvo ima presudnu ulogu. Ono se konceptualizuje kao već-

¹⁰ Za razliku od niza datuma koje su izneli, na primer, Jehovini svedoci, CIHSPD ne precizira tačan datum Hristovog drugog dolaska. Postoje samo nagoveštaji koji upućuju na njegov dolazak, poput apostaze, obnove jevanđelja i obnove Crkve Isusa Hrista, obnove sveštenečkih ključeva, pojavljivanja Mormonove knjige, propovedanja jevanđelja diljem sveta, doba zla, rata i nemira, te znakova na nebu i zemlji.

¹¹ <http://Mormon.org/values/missionary-work> [pristupljeno: 1.12.2013]

na moć i autoritet preko kojeg Bog upravlja zemljom i nebesima, preko kojeg iskupljuje i uznosi svoju decu, vodeći ih na putu besmrtnosti i večnog života (True to the Faith 2004, 124). Utoliko se sveštencički autoritet smatra nužnim uslovom za propovedanje jevanđelja, vršenje obreda spašenja i upravljanje Božjim carstvom na zemlji.

U CIHSPD danas postoje dve vrste sveštenstva – Aronovo i Melhisedekovo (N i S 107:1):

a) Aronovo, levitsko ili niže sveštenstvo (N i S 107: 13-14) jeste sveštenstvo u koje se uvode dostojni muški članovi u dobi od dvanaeste do osamnaeste godine. Mladići mogu napredovati od đakona (koji služeći biskupu ili predsedniku ogranka pomaže u vođenju Crkve), preko učitelja (koji ima sva zaduženja i ovlašćenja kao i đakon, pri čemu može pripremati pričesni hleb i vodu i služiti kao kućni učitelj) do sveštenika (koji ima sva zaduženja i ovlašćenja kao đakon i učitelj, pri čemu može blagosiljati sakramente, krštavati i uvoditi u red đakona, učitelja i sveštenika). Aronovo sveštenstvo se često naziva i "pripremnim sveštenstvom", budući da se, služeći u Aronovom sveštenstvu, član CIHSPD priprema za primanje višeg, Melhisedekovog sveštenstva, za primanje hramovnih blagoslova, služenje misije, te za postajanje mužem i ocem.

b) Više Melhisedekovo¹² sveštenstvo, koje drži ključeve Božjeg carstva (N i S 84:19-22), primaju svi dostojni

¹² Melhisedekovo sveštenstvo nazvano je prema starozavetnom prvosvešteniku i kralju koji je živeo u vreme Avramovo (N i S 107:2-4; Alma 13:14-19; cf. 1 Moj 14:18-20; Jev 7:1-3).

muški članovi počev od osamnaeste godine života. Razlika između nižeg Aronovog i višeg Melhisedekovog sveštenstva može se posmatrati i kao naličje razlike između protestantskog karaktera mormonskog učenja o sveštenstvu svih vernika u Crkvi i ritualističkog karaktera hramskog mormonizma (Davies 2003, 175): uvođenjem u Melhisedekovo sveštenstvo, dostojni članovi CIHSPD mogu primiti hramovne darove i "zapečatiti" se za vreme i večnost sa svojim porodicama,¹³ obezbeđujući na taj način sebi i svojim porodicama "uzvišenje". Budući da nosioci Melhisedekovog sveštenstva drže ključeve svih crkvenih duhovnih blagoslova (N i S 107:18), oni poseduju i autoritet da obavljaju čin polaganja ruku za dar Svetog Duha i uvode druge dostojne muškarce u Aronovo i Melhisedekovo sveštenstvo. Isto tako, oni mogu davati blagoslove i lečiti bolesne, kako u okviru sopstvene porodice, u kojoj figuriraju kao duhovne vođe, tako i u okviru Crkve.

Pristupanjem CIHSPD, "sveci" mogu primiti blagoslove za koje veruju da ih na zemlji nije bilo čitave dve hiljade godina:

- Blagoslov da ih vode *proroci* koji danas pronose Božju volju. Obnoviteljski karakter mormonizma ogleda se upravo u tome što se CIHSPD smatra obnovom prvobitne

Avram je sveštenstvo primio od Melhisedeka, prema kojem je sveštenstvo nazvano ne bi li se izbeglo prečesto pominjanje Božjeg imena.

¹³ O značaju i svrsi "pečaćenja" biće nešto više reči kasnije u tekstu.

crkve: veruje se da se na čelu Crkve nalazi Isus Hristos, koji – kao što je nekad, nakon vaskrsenja, apostole vodio otkrovenjem – i danas nastavlja da, kroz žive proroke i apostole, pronosi Božju reč. Budući da se devetim članom vere eksplicira da je Bog otkrivao, otkriva i da će nastaviti da otkriva važne istine koje se tiču Božjeg carstva, na čelu Crkve koja se posebno ponosi "živim otkrovenjem",¹⁴ nasuprot "okoštalošću" ostalih crkava, nalazi se prorok (koji je ujedno i predsednik Crkve).¹⁵ Prorok, kao "videlac i otkrovitelj" pronosi Božju volju na zemlji (N i S 1:14-16, 38; 21:4-6)

¹⁴ "Živo otkrovenje" omogućava mormonima da promene svoja učenja pod pritiskom spoljnih činilaca. Tako je, na primer, 1890. godine, tadašnji predsednik Crkve, Vilford Vudruf, doživeo otkrovenje koje ga je navelo da ukine poligamne brakove koje su protestanti smatrali uvredom hrišćanskog morala i civilizovanog ponašanja, a republikanci reliktom varvarstva. Na sličan način, 1978. godine, predsednik Spenser Kimbal je, zbog problema sa kojima se CIHSPD suočavala u svom širenju po zemljama Latinske Amerike i na Filipinima, ukinuo zabranu uvođenja Afroamerikanaca u sveštenstvo (Bushman 2008, 93-94; 110-112).

¹⁵ Zvanje predsednika se ne odnosi na njegovu isključivo administrativnu funkciju, već i na njegovu bliskost Bogu, oličenu u sposobnosti i odgovornosti da prenese Božju poruku kako članovima Crkve tako i čitavom čovečanstvu. Pritom, kao ni predsednici, počev od Džozefa Smita, tako se ni proroci CIHSPD ne smatraju božanstvom niti svecima (u smislu kanonizovanih svetaca): oni su sasvim obična ljudska bića koja sledbenici Crkve ne obožavaju, već slušaju njihove poruke kao sveđočanstva Božje volje.

▪ Blagoslov *krštenja*, kojim budući mormoni mogu primiti razrešenje grehova, uživanje stalnog družbeništva Svetog Duha i privilegiju da budu ponovo rođeni. Krštenje potpunim uranjanjem jeste prvi princip jevanđelja,¹⁶ a uranjanje predstavlja simboličnu smrt čovekovog grešnog života i ponovno rođenje u duhovni život, posvećen služnji Bogu i njegovoj deci. Nakon krštenja, jedan ili nekoliko Melhisedekovih sveštenika polaže ruke na glavu krštenog, dajući mu dar Svetog Duha, kao jedan od najvećih blagoslova koje neko može primiti tokom ovozemaljskog života. Dokle god je osoba dostojna, Sveti Duh će je, na putu ka večnom životu, voditi stazama pravednosti i mira. Krštenje se može obavljati od osme godine života, budući da su deca, prema mormonskom učenju, iskupljena milošću Isusa Hrista (N i S 29:46-47), a osma se godina života smatra ulaskom u "doba uračunljivosti" (N i S 68:27). Prilikom krštenja, član stupa u savez sa Bogom, zavetujući da će na sebe uzeti ime Isusa Hrista, držati se njegovih zapovesti i služiti mu do kraja. Ovaj savez se obnavlja prilikom svakog *pričešća* hlebom i vodom tokom nedeljne službe.

▪ Blagoslov razumevanja *prirode Božanstva*. Prvi član mormonske vere potvrđuje veru u Boga, večnog oca, njegovog sina Isusa Hrista i Svetog Duha, koji zajedno čine Božanstvo (engl. Godhead). Iako se na na prvi pogled može

¹⁶ Četvrti član vere ističe da su prvi jevanđeoski principi vere u Gospoda Isusa Hrista, pokajanje, krštenje uranjanjem za razrešenje grehova i polaganje ruku za dar Svetog Duha.

učiniti da je reč o tradicionalnoj hrišćanskoj doktrini o Trojstvu, radi se zapravo o tzv. triteizmu (Melton 2009, 638): mormoni veruju da su Bog, Hristos i Sveti Duh tri zasebne ličnosti, ujedinjene u nameri i svrsi, ali ne i suštini. Pritom, Mormoni veruju da Bog i Hristos imaju telo "od mesa i kostiju, opipljivo kao i čoveče" (N i S 130:22).

- Blagoslov razumevanja *života na zemlji* i prirode *života posle smrti*. Prema mormonskom nauku, život počinje predzemačkom koegzistencijom sa Nebeskim ocem. To je doba kad su ljudi živeli u duhovnom telu bez fizičkih tela. Izabravši da slede Isusa Hrista, ljudi se rađaju na zemlji u fizičkom telu kako bi stekli iskustvo i naučili da čine ispravne izbore. Posle smrti fizičkog tela, ljudi će živeti u svetu duhova, gde će oni koji su sledili Hrista biti mirni, spokojni i radosni. Nakon vaskrsenja, koje podrazumeva večno sjedinjenje duhovnog tela sa savršenim telom od mesa i kostiju, oni koji budu živeli u skladu sa jevandeljem, otići će u najviši, nebeski deo carstva, gde će u radosti živeti sa Nebeskim ocem. Oni koji odbiju da prihvate jevandelje, ali vode pošten život, živeće u srednjem, zemačkom carstvu; oni pak koji nastave da greše, ne kažući se, živeće u najnižem, zvezdanom carstvu (Abraham 3:22-28; N i S 76:50-112).

- Blagoslov primanja *hramovnih obreda*; pripreme za večni život; *pečaćenja* za vreme i večnost i blagoslov da svojim *preminulima* obezbede obrede spasenja.

Dok se u lokalnim crkvama mogu izvoditi obredi kao što su krštenje, pričešće, imenovanje i blagosiljanje dece,

davanje poziva u Crkvi i uvođenje u službu, dotle hramovi – koji su po svetosti višeg ranga nego crkva, jer doslovno predstavljaju Božju kuću – služe kao mesto za obrede pranja, pomazanja, darivanja i obred pečaćenja. Stoga distinkcija između crkve i hrama odražava razliku između spasenja i večnog života koji mormoni nazivaju "uzvišenjem" (Davies 2003, 6). Naime, "uzvišenje" – omogućeno Hristovim žrtvom – podrazumeva ponovno sjedinjenje duha sa usavršenim telom od mesa i kostiju posle smrti i večni život uz Boga u najvišem, nebeskom, delu carstva. Budući da je u mormonskom nauku porodica osnovna jedinica spasenja, "uzvišenje" se može steći tzv. "pečaćenjem za vreme i večnost", tj. sklapanjem večnog, nebeskog, braka koji se nastavlja i posle smrti (N i S1 31:1-4). Pored shvatanja braka kao večnog saveza, mormonska teologija i ritualna praksa osobene su i po obredima koji se izvode za mrtve. Naime, oni koji su umrli, a nisu imali priliku da se upoznaju s punoćom jevandjelja, ostali su lišeni mogućnosti da prođu kroz jevanđeoske obrede neophodne za spasenje. Budući da u svetu duhova mnogi usvajaju jevanđelje, ali ne mogu primiti svešteničke obrede jer nemaju fizička tela, u svetim hramovima se u njihovo ime mogu primati darovi kao što su krštenje, darivanje, primanje Melhisedekovog sveštenstva (za muškarce) i pečaćenje, kako muževa i žena, tako i dece i roditelja. Otud i veliki značaj koji mormoni pripisuju izučavanju geneaološkog stabla. (1 Kor 15:29; Mal 4:5-6; N i S 128:17-18).

Da bi mogao ući u hram i pristupiti obredima nužnim za "uzvišenje", sledbenik CIHSPD mora biti kršten član

godinu dana i dobiti preporuku kojom se potvrđuje njegova dostojnost. Dostojnost, koja ujedno čini i osnovni svetozor svih krštenih Mormona, podrazumeva poštovanje "reči mudrosti" (N i S 89) kojom se nalaže uzdržavanje od alkoholnih pića, "vrućih" napitaka (kafe i čaja), duvana i droge, kao i poštovanje "zakona čednosti" (Alma 12:14; 39:5; N i S 42:24), koji podrazumeva vernost i čednost u oblačenju, govoru, mislima i delima, zabranjujući predbračne i vanbračne seksualne odnose, pobačaj, homoseksualne odnose i konzumiranje pornografskih sadržaja (Alma 39:9; N i S 42:23; 59:6). Dostojni pripadnici CIHSPD plaćaju Crkvi desetak, desetinu svojih prihoda (vid. Mal 3:10). Pripadnici CIHSPD podstiču se da svakodnevno, sami ili u porodičnom krugu, čitaju zvanične, kanonske *svete spise*:

Bibliju (Stari i Novi zavet);

Mormonovu knjigu, koja se, kako to jasno sugeriše i njen podnaslov – "Još jedno svedočanstvo o Isusu Hristu" – smatra nezavisnim svedočanstvom istinitosti Biblije. Međutim, Mormonova knjiga ima i ulogu svojevrsne dopune i korekcije Bibije. Njome se, naime, nastoje obnoviti istine koje su, kako se u CIHSPD smatra, izgubljene nizom pogrešnih prevoda Biblije, ili pak istine koje su "uklonjene kako bi se izopačili pravi putevi Gospodnji" (True to the Faith 2004, 157-158; cf. 1 Nefi 13:24-27; 38-41). Utoliko se Mormonova knjiga smatra spisom koji u

sebi sažima "puninu jevanđelja Gospodnjeg" (1 Nefi 13:24; N i S 20:9; 42:12);

Učenja i saveze – koje čini niz otkrovenja prorocima, a koji nastoje da pokažu da su ključevi carstva Božjeg ponovo povereni ljudima;

Dragoceni biser, sadrži i dopunu delova Biblije za koje se veruje da su izgubljeni, dodajući učenja o predzemaljskom životu, stvaranju zemlje, prirodi Boga i sveštenstva i drugom dolasku Hristovom.¹⁷

Organizacija CIHSPD u svetu

Iako se porodica smatra osnovnom jedinicom Crkve a dom najvažnijim mestom za učenje jevanđelja, CIHSPD je u organizacionom smislu jasno strukturisana i hijerarhijski uređena.

Članovi CIHSPD veruju da se na čelu njihove Crkve nalazi Isus Hristos i da njome upravlja preko predsednika, koji se smatra *prorokom* i Božjim predstavnikom na zemlji. *Prorok* i njegova dva savetnika sačinjavaju *Prvo*

¹⁷ U *Dragoceni biser* je uključeno i 13 članova mormonske vere – koje je Džozef Smit zapisao kao temeljne postulate mormonske doktrine, kao i Istorija Crkve – u kojima Smit opisuje događaje koji su vodili zasnivanju Crkve: svoju 'prvu viziju, Moronijeve posete, otkrivanje znatnih ploča i obnavljanje Aro-novog sveštenstva.

predsedništvo i oni su, uz *Veće dvanaestorice apostola*, nadležni organi u kojima počiva upravljačka vlast Crkve i dar prorokovanja (True to the Faith 2004, 34). Prvo predsedništvo i "dvanaestorica" čine petnaestorica predvodnika, od kojih svi moraju biti nosioci Melhisedekovog sveštenstva, a najmanje trinaestorica moraju imati status apostola (Durham 1942, 61). Apostoli doživotno zadržavaju svoju funkciju i zvanje. Kao veće, ovlašćeni su da preuzmu privremeno vođstvo nad Crkvom u slučaju smrti predsednika Crkve dok na Generalnoj konferenciji predsednik apostola ne bude izabran za novog predsednika (Bitton & Alexander 2009, 234).

Veće sedamdesetorice jeste organizacija u okviru sveštenstva čija je primarna delatnost misionarska. Organizovana je po uzoru na sedamdeset učenika, sledbenika Isusa Hrista (Luk 10:1-24). Članovi ovog veća smatraju se posebnim svedocima i izaslanicima Isusa Hrista na zemlji. Iz njihovih redova se bira sedmočlano *Predsedništvo sedamdesetorice*. Prvo i drugo *Veće sedamdesetorice* rade pod okriljem dvanaestorice apostola i njihovi članovi mogu biti pozvani da služe bilo gde u svetu (True to the Faith 2004, 34), pri čemu, slučaju njihove iznenadne smrti ili drugih nepredviđenih okolnosti, neko iz sedamdesetorice može biti pozvan da služi u redu apostola. Svi članovi oba veća moraju biti nosioci Melhisedekovog sveštenstva, a njihove aktivnosti su prevashodno usmerene na prozelitizam (Bitton & Alexander 2008, 209-210).

Predsedavajuće biskupstvo (episkopat), sastavljeno od tri člana, predsedava Aronovim sveštenstvom. *Predsedavajući biskup* i njegovi savetnici služe pod okriljem *Prvog predsedništva*, koje je zaduženo za crkvene finansije, administraciju i organizovanje svakodnevnih poslova i u čijem se vlasništvu, u pravnom smislu, nalazi veliki deo crkvenog imetka i nekretnina širom sveta (True to the Faith 2004, 35; Durham 1942, 54).

Crkva je u administrativno-teritorijalnom smislu podeljena na *oblasti, kočice, misije i područja*. Ovim jedinicama upravlja *Oblasno predsedništvo* pod pokroviteljstvom *Prvog predsedništva* i *Veća dvanaest apostola*, a *oblasni predsednici* i njihovi savetnici se biraju iz redova *Dvanaestorice* i *Veća sedamdesetorice* (Bitton & Alexander 2008, 6-7). Lokalne crkve su podeljene na *odeljenja* i *ogranke*. Članovi Crkve su organizovani u kongregacije koje podsećaju na parohije. Velike kongregacije se nazivaju *odeljenja*, a svakim odeljenjem predsedava biskup sa dva savetnika (True to the Faith 2004, 35). Male kongregacije se nazivaju *ograncima*, a svaki ogranak, prema istom modelu, predvodi predsednik ogranka sa dva savetnika. Ogranak se formira kad najmanje dve porodice članova CIHSPD žive u oblasti i kad je barem jedan od članova dostojni nosilac Melhisedekovog sveštenstva ili dostojni pripadnik Aronovog sveštenstva (Bitton & Alexander 2008, 23-24). Rad ogranka organizuje i nadzire predsednik misije. Svako odeljenje ili ogranak čini određenu geografsku oblast. Različite organizacije u okviru odeljenja ili ogranka imaju posebna zaduženja (Bushman 2008, 53), poput grupe visokog sveštenstva,

veća starešina, Potpornog društva (u čijem radu učestvuju žene starije od osamnaest godina), veća Aronovog sveštenstva (muškarci od dvanaest do sedamnaest godina), programa za Mlade žene (žene od dvanaest do sedamnaest godina), Školice (deca od tri do jedanaest godina), Nedeljne škole (koja je namenjena svim članovima Crkve starijim od dvanaest godina) (True to the Faith 2004, 36). Kočići, misije i područja predstavljaju geografske oblasti. Većina oblasti u kojima je crkva organizovana podeljena je na *kočiće*. Izraz *kočić* preuzet je iz Knjige proroka Isaije, prema kojem je Jerusolim poput šatora "kojemu se kolje neće nigda pomjeriti" (Bushman 2008, 53; cf. Isa 33:20, 54:2). *Kočić mahom* ima između 5 i 12 odeljenja. Svakim *kočićem* predsedava predsednik sa dva savetnika koji dobijaju zaduženja i koji odgovaraju oblasnom predsedniku (Bushman 2008, 53). *Misija* je crkvena jedinica koja obično pokriva oblast znatno veću od *kočića*. Prema istom modelu ponovljenom na različitim nivoima organizacije, na čelu misije se nalazi predsednik sa dva savetnika. Predsednici misija direktno odgovaraju članovima Veća sedamdesetorice, apostolima i Prvom predsedništvu. *Područje* – koje je manja verzija *kočića*, kao što je ogranak manja verzija odeljenja (True to the Faith 2004, 37) – može da preraste u *kočić* i ustanovljuje se onda kada je među ogranacima u jednoj oblasti moguća laka komunikacija i okupljanje radi sastanaka. Predsednik područja odgovara predsedništvu misije i svoj poziv obavlja u saradnji sa dva savetnika.

*

Osnovna organizacija Crkve je preslikana na svim nivoima, iako valja imati na umu da uslovi na "terenu" – pre svega razvijenost organizacije u pojedinim područjima i postojeći broj članova – ponekad zahtevaju kompromisna rešenja i odstupanje od idealnog modela, o čemu će biti nešto više reči u narednim tekstovima.

Učenja i institucionalno ustrojstvo CIHSPD, na različite načine transformisani i razvijani tokom gotovo dva veka postojanja, veoma su složeni, te ih je stoga u jednom sažetom tekstu nemoguće iscrpno i potpuno verodostojno predstaviti. Budući, dakle, da je reč o uvodnom tekstu čija je isključiva namera da predoči osnovne podatke koji se tiču istorijata, institucionalnog ustrojstva, verovanja i obredne prakse Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, ne treba ga smatrati nastojanjem koje bi iscrplo bogatstvo i složenost mormonskog religijskog života, već armaturom neophodnom za uobličavanje predstojećih istraživanja. Utoliko ovaj rad valja shvatiti kao skicu najvažnijih obeležja mormonske religije, koja će u narednim radovima biti postepeno empirijski dopunjavana i analitički razmatrana.

Literatura

- Barker, Ajlin. 2004. *Novi religiozni pokreti*, Niš: Zoograf.
- Bitton, D. and Alexander, T. G. 2009. *Historical Dictionary of Mormonism*. The Scarecrow Press, Inc. Lanham – Toronto – Plymouth, UK.

- 2009. *The A to Z of Mormonism*. The Scarecrow Press, Inc. Lanham – Toronto – Plymouth, UK.
- Bushman, Richard Lyman. 2008. *Mormonism. A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Chryssides, D. George. 1999. *Exploring New Religions*, London: Continuum.
- Davies, Douglas J. 2003. *An Introduction to Mormonism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Durham, H. 1942. Administrative Organization of the Mormon Church, *Political Science Quarterly*, 57(1): 51-71.
- Heelas, Paul. 1991. Western Europe: Self-religions, in: S.Sutherland and Peter B. Clarke (eds) *The Study of Religion: Traditional and New Religion*, London: Routledge, 167–173.
- Martin, Walter. 1997. *The Kingdom of the Cults*. Minneapolis: Bethany House Publishing.
- Melton, J. Gordon. 1999. *The Rise of the Study of New Religions*. A paper presented at Cesnur, Cesnur.
- 2009. *Encyclopedia of American Religions*. 8th Edition. Detroit: Gale.
- Partridž, Kristofer (ur.). 2005. *Enciklopedija novih religija – nove religije, sekte i alternativni duhovni pokreti*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Saliba, John. 2003. *Understanding New Religious Movements*, Oxford: AltaMira Press.
- Sinani, Danijel. 2009. Možda si ti ona prava? Nove religije i alternativni koncepti, *Etnoantropološki problemi n.s.god.4. sv.1*, 163-182.
- 2010. Down by law. Alternative religious concepts and the Serbian Law on Churches and Religious Communities. *Antropologija*, knj. 10, sv. 3, 121-132.

- Nina Kulenović, Mladen Stajić. 2012. Nove i alternativne religije u Srbiji: o proučavanju i proučavanima. *Etnoantropol. probl.*, god. 7, sv. 2, 511-538.
- Stajić, Mladen, Danijel Sinani. 2011. "Alternativna religioznost i kulturni identitet". U: Bojan Žikić (ur.), *Kulturni identiteti kao nematerijalno kulturno nasleđe: zbornik radova sa naučnog skupa Kulturni identiteti u XXI veku*, 129-146. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta.
- Stark, Rodney. 1984. The Rise of a New World Faith. *Review of Religious Research* 26(1):18-27.
- & Reid L. Nielson (ur.). 2005. *The Rise of Mormonism*. New York: Columbia University Press.

Izvori

- Naša baština. Kratak istorijat Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana*. 2005.
- True to the Faith: A Gospel Reference*. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. 2004.
- Mormonova knjiga: Još jedno svedočanstvo o Isusu Hristu*. 2007. Salt Lake City: Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana.
- Nauk i Savezi. Dragoceni bisjer*. 1982. Zadar: Crkva Isusa Krista Svetaca poslednjih dana.
- <http://www.mormonnewsroom.org/article/15-million-member-milestone-announced-at-churchs-general-conference> [pristupljeno: 1.12.2013]
- <http://mormon.org/values/missionary-work> [pristupljeno: 1. 12. 2013]

Sadržaj

Danijel Sinani	
URBANI KULTURNI IDENTITETI I RELIGIOZNOST U SAVREMENOM KONTEKSTU	5
Ivan Kovačević i Vladimira Ilić	
NEKI PROBLEMI PROUČAVANJA IDENTITETA U SRBIJI	11
Bojan Žikić i Marija Ristivojević	
БЕОГРАД КАО КУЛТУРНИ СИМБОЛ: МОГУЋИ ТЕМАТ ЕТНОЛОШКОГ И АНТРОПОЛОШКОГ ПРОУЧАВАЊА У ОКВИРУ ПОКУШАЈА ФОРМУЛИСАЊА ПРЕДЛОГА ЗА БЕОГРАДСКЕ СТУДИЈЕ	29
Miloš Milenković	
O (NE)MOGUĆNOSTI ZAŠTITE RELIGIJSKIH KONCEPTA I PRAKSI KAO NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE U KONTEKSTU PRIDRUŽIVANJA REPUBLIKE SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI	49
Ljubica Milosavljević i Marko Pišev	
PRILOG PROUČAVANJU URBANOG KULTURNOG NASLEDA PUTEM DEKONSTRUISANJA PROCESA KONSTRUISANJA STAROSTI KAO DRUŠTVENOG PROBLEMA U SRBIJI: PRELIMINARNA RAZMATRANJA	81

Marija Ristivojević i Bojan Žikić PREDSTAVE O ROKENROLU KAO URBANOM KULTURNOM NASLEĐU	101
Marko Pišev i Ljubica Milosavljević MESTA STRAHA: TRETMAN URBANIH FENOMENA U MODERNOJ HOROR PROZI – ANTROPOLOŠKA PERSPEKTIVA	119
Ana Banić Grubišić SLIKA GRADA U FILMOVIMA POSTAPOKALIPSE	149
Ivana Gačanović O DECENTRIRANJU NAVIJAČKIH IDENTITETA: IMA LI ROMANTIKE U NAVIJANJU?	173
Vladimira Ilić i Mladen Stajić RELIGIJA I EMOCIJE: MOGUĆI PRAVCI IZUČAVANJA ...	197
Nina Kulenović i Danijel Sinani ALTERNATIVNI RELIGIJSKI IDENTITETI: CRKVA ISUSA HRISTA SVETACA POSLEDNJIH DANA – OPŠTI PODACI I STRUKTURA ORGANIZACIJE	215
Mladen Stajić i Nina Kulenović KRATKA ISTORIJA CRKVE ISUSA HRISTA SPD U SVETU I NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE	241

Izdavači: "Srpski genealoški centar", Radnička 50, Beograd i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, Čika Ljubina 18-20. Za izdavače: Filip Niškanović i Bojan Žikić. Urednik: Miroslav Niškanović. Kompjuterska obrada i štampa: SGC, Beograd. Tiraž: 500 primeraka. Beograd 2013.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

2:39(082)

УРБАНИ културни идентитети и религиозност у савременом контексту : тематски зборник / уредио Данијел Синани. – Београд : Српски генеалошки центар : Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета, 2013 (Београд : Српски генеалошки центар). – 270 стр. ; 17 цм. – (Етнолошка библиотека / [Српски генеалошки центар] ; књ. 73)

Тираж 500. – Стр. 5-9: Предговор / Данијел Синани. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад.

ISBN 978-86-83679-89-8

- a) Религија – Антрополошки аспект – Зборници
- b) Културни идентитет – Зборници

COBISS.SR-ID 203678988